

A MUNKAVÉDELEM NEMZETI POLITIKÁJA 2024-2027

I. ALAPJA

Magyarországot az Alaptörvény, a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (továbbiakban: Mvt.) és a 2000. évi LXXV. törvény¹ is kötelezi arra, hogy határozza meg a munkavédelem hosszabb távú feladatait és – a munkavállalók és munkaadók érdekképviselésével egyeztetve – alakítsa ki a munkavégző képesség megővésére, a munkabiztonságra és a munkakörnyezetre vonatkozó nemzeti politikáját. Mindehhez iránymutatást nyújtanak az Európai Unió Tanácsának következtetései², az Európai Bizottság Közleménye a munkahelyi egészségvédelem és biztonság 2021-2027 közötti uniós stratégiai keretéről³, illetve a WHO Globális Cselekvési Terve⁴.

II. IDŐHORIZONTJA

A Munkavédelem Nemzeti Politikája (a továbbiakban: MNP), összhangban az Európai Unió aktuális, a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos 2021 – 2027 közötti stratégiájával, – melyet a tagállamoknak figyelembe kell venniük – 2024-től 2027-ig terjedő időszakra határozza meg a hazai munkavédelem prioritásait.

III. CÉLJA

A munkavédelmi politika prioritásai meghatározásának az a közvetlen célja, hogy az általuk elérhető eredmények hozzájáruljanak a munkavédelem fejlesztéséhez, valamint a munkavállalók munkavégző képességének megőrzéséhez, az egészség és a biztonság fenntartásához és az egészségben eltöltött életek növeléséhez. A megfelelő munkafeltételek biztosítása elengedhetetlen a munkavállalók egészségének védelméhez és ezáltal a munkaerő maximális termelékenységének fenntartása érdekében. Nem hagyhatók figyelmen kívül a hagyományos (klasszikus) veszélyekből eredő kockázatok, az új és az újonnan keletkező kockázatok felismerése és hatékony kezelése sem. A foglalkozási megbetegedések jellege változik, a tudományos-technikai fejlődés, robotizáció, digitalizáció, az újszerű foglalkoztatási formák, a globalizációval összefüggő társadalmi változások és járványok is súlyosbíthatják a meglévő kockázatokat, és újak kialakulásához vezethetnek.

A becslések szerint a munkáltató számára minden egyes, a munkahelyi egészségvédelembe és biztonságba befektetett euró körülbelül kétszeres megtérülést eredményez.⁵ A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések össztársadalmi költségeiről szóló tanulmány szerint⁶ évente közel 400 Mrd Ft kiesést okoznak a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések költségei Magyarországon, amelyek a munkakörülmények javítása révén csökkenthetők.

¹ A munkavállalók biztonságáról, egészségéről és a munkakörnyezetről szóló 155. számú ILO Egyezmény (1981) – kihirdette a 2000. évi LXXV. törvény

² „A munka változó világa: az új munkavégzési formákkal kapcsolatos megfontolások és a munkavállalók biztonságára és egészségére gyakorolt hatások” – A Tanács következtetései, Brüsszel, 2019.06.13. (EPSCO Tanács, román elnökség); 2020. június 8-i tanácsi következtetések: „A munkahelyi jóllét javítása” (horvát elnökség).

³ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK A munkahelyi egészségvédelem és biztonság 2021-2027 közötti uniós stratégiai kerete, Munkavédelem a változó munka világában, Brüsszel, 2021.06.28., COM(2021) 323 final

⁴ A WHO Globális Cselekvési Terve a Munkavállalók Egészségéért (2008-2017) program azokat az alapvető elveket és célokat fogalmazza meg, amelyek egy munkahelyen, a fizikai és mentális egészség megőrzéséhez szükségesek. <https://www.who.int/publications/i/item/who-fwc-phe-2013-01>

⁵ Európai Bizottság, a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága, „A munkahelyi balesetek és a foglalkozási megbetegedések társadalmi-gazdasági költségei – zárójelentés”, 2011.; Tompa, E. „Az IWH gazdasági elemzése a szilikátpornak való kitettség csökkentésére a módszerek kombinációját ajánlja”, At Work, 101. szám, 2020 nyár: Institute for Work & Health, Toronto

⁶ „A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések össztársadalmi költségei” – tanulmány, Makronóm Intézet, 2023. 07.

A munkavédelem fejlesztése a munkakörülmények javításán keresztül járulhat hozzá a termelékenység, a versenyképesség és a társadalom eltartó képességének növekedéséhez.

IV. HELYZETELEMZÉS, HELYZETÉRTÉKELÉS

Az elmúlt három évtizedben jelentős előrelépés történt a munkahelyi egészségvédelem és biztonság terén: a halálos kimenetelű munkahelyi balesetek száma közel egyharmadára csökkent Magyarországon. A munkabaleseti ráta⁷ és a halálos munkabaleseti ráta az utóbbi, 2017-2019 közötti időszakban azonban nem változott, 2020-ban átmenetileg csökkent a kialakult járványhelyzet miatti részleges leállások következtében. 2022-ben csökkent a 3 munkanapon túl gyógyuló valamint a halálos munkabalesetek száma Magyarországon. A súlyos munkabalesetek legtöbbször az építőiparban, a feldolgozóiparban, a szállítás raktározás valamint a mezőgazdasági ágazatban következtek be.

A SARS-CoV-2 okozta járvány következtében 2020-as tárgyévtől kezdve a foglalkozási megbetegedések gyanújának bejelentése 2/3 részt a humán-egészségügyi és szociális ellátási valamint az oktatási és nevelési intézményekből érkezett, mely az új típusú koronavírus (SARS-CoV-2) fertőzés tömeges bejelentéséből adódott. A nem-Covid esetek döntően nyugdíjas bányászok szilikózisai, továbbá a kedvezőtlen munkahelyi ergonómiai tényezők által kiváltott mozgásszervi megbetegedések és a munkaanyagok okozta foglalkozási bőrgyulladások voltak.

A 2020. évi Mvt. módosítást követően a munkáltatók vizsgálják ki – a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást biztosító szolgálat orvosának részvételével – a fokozott expozíciós eseteket és az elkészült dokumentációt a területileg illetékes kormányhivatalnak küldik meg. A bejelentési fegyelem sokat javult (különösen a nikkel és ólom esetében), megtöbbszöröződött a bejelentett fokozott expozíciós esetek száma, azonban az aluljelentettség – a foglalkozási megbetegedésekhez hasonlóan – még mindig jelentős.

V. STRATÉGIAI CÉLOK 2024-2027

A hazai új stratégiai célkitűzések az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai keretével összhangban az elkövetkező évek során három horizontális kulcsfontosságú célkitűzésre összpontosít:

- a munka új világában a zöld és digitális átállás, illetve a demográfiai átmenet által előidézett változások előrejelzése és kezelése;
- a munkahelyi balesetek és megbetegedések megelőzésének javítása;
- az esetleges jövőbeli egészségügyi veszélyhelyzetekre (pl. járványokra) való felkészültség javítása.

E célkitűzések elérése érdekében az uniós cselekvések mellett, nemzeti, ágazati és vállalati szintű cselekvések is szükségesek.

⁷ Egységnyi munkavállalóra eső munkabalesetek száma

1. A munkával összefüggő megbetegedések és balesetek hatékonyabb megelőzése, „zéró-elképzelés” közelítése a zöld és digitális átállás megvalósításával

Cél az EU-s projektek segítségével, hogy a „zéró-elképzelés” a munkavédelmi tudatosság növelése révén épüljön be a prevenciós kultúrába. Feladat a munkahelyi biztonság és egészség javítása a technológiák, termelő berendezések és a munkavédelem fejlesztése, a munkavédelmi képviselők képességének, valamint az állam munkavédelmi feladatellátásának fejlesztése révén.

- Munkáltatók ösztönzése/támogatása a munkavédelem magasabb szintjét lehetővé tevő korszerűbb technológiák, munkaeszközök, biztonsági berendezések és védőeszközök beszerzésében;
- A munkavédelmi hatóság hatékonyságának fejlesztése és fenti célok megvalósításának támogatása;
- A munkavédelmi képviselők képzésének támogatása;
- Tájékoztatás, munkavédelmi szemléletformálás és a meglévő szabályok és iránymutatások érvényesítésének megerősítése, különösen a mikrovállalkozásoknál;
- A digitalizáció erősítése, munkavédelmet érintő bejelentések elektronikus támogatása

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

2. A demográfiai változások kezelése továbbá a világjárványok által leginkább érintett munkavállalói csoportok fokozottabb védelme és a daganatos, szív- és érrendszeri betegségekkel kapcsolatos foglalkozási kockázatok csökkentése

Cél az EU-s projektek segítségével a munkavállalók célzott szűrővizsgálatának támogatása a munkahelyi megterhelések és egyéni egészségi állapotuk, életkori sajátosságaik figyelembe vételével.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

Együttműködő partner: Egészségügyért felelős miniszter

3. A pszichoszociális kockázatok felismerésének, megelőzésének, illetve csökkentésének elősegítése, figyelemmel a távmunkavégzésre is

Egyre több munkahelyi pszichés kockázat került azonosításra a munka világának rohamos változása, felgyorsult munkatempó, a munka és a magánélet közötti hagyományos határok elmosódása és még számtalan egyéb ok miatt. A megnövekvő pszichoszociális kockázatok kezelésére van szükség a munkaképesség megőrzése érdekében.

Cél a munkavállalók mentális egészségének megőrzése érdekében a munkahelyi stressz felmérése, kezelése és megelőzése, amely módszertani felmérést és visszamérést, valamint az érintett munkavállalók stressz-szintjének csökkentésére irányuló beavatkozásokat jelenti. Szükséges minél szélesebb körben alkalmazni a munkahelyi stressz kezeléséhez kapcsolódó módszereket, valamint a mentális problémával rendelkező vagy veszélyeztetett munkavállalók egészségének helyreállítását/megőrzését segítő munkahelyi protollokat. Fontos ösztönözni a dolgozókat és a munkáltatókat a hatékony megküzdési stratégiák megismerésére és alkalmazására.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter, Egészségügyért felelős miniszter

4. Az ergonómiai kockázatok felismerésének, megelőzésének, illetve csökkentésének elősegítése

A magyar lakosság egyik legjelentősebb betegségterhét (egészséges életév veszteségét) a mozgásszervi megbetegedések okozzák. A foglalkoztatás bővülésével egyre több, mozgásszervi betegséggel élő személy van a munkaerőpiacon, akik biztonságos és az egészséget nem veszélyeztető foglalkoztatásához ergonómiai ismeretek szükségesek.

Cél: a mozgásszervi betegségek minél szélesebb körű megelőzése az ismeretek bővítésével.

A mozgásszervi megbetegedések hatásos megelőzésére vonatkozó meglévő kutatási eredményeket, módszereket közzé kell tenni bárki által hozzáférhető módon, elektronikus formában. Ösztönözni kell a mozgásszervi megbetegedések foglalkozási eredetének megítélésére irányuló kutatásokat, továbbá az ergonómiai elveken alapuló, hatásos megelőzésre vonatkozó módszertanok kidolgozását.

Felelős: Egészségügyért felelős miniszter

5. A rákkeltő, mutagén és reprodukciót károsító anyagokkal szembeni védelem fokozása

Az Európai Unióban a rosszindulatú daganatos megbetegedések a munkával összefüggő halálesetek vezető oka. A malignus daganatok munkahelyen való leküzdését célzó cselekvések a rák elleni küzdelemre irányuló európai terv ⁸ kulcsfontosságú elemeit képezik. Az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai keretében a Bizottság arra kéri a tagállamokat, hogy *„népszerűsítsék az Európai Rákellenes Kódexet a munkavállalók körében egészségműveltségük javítása és a rákkal kapcsolatos kockázatok csökkentése érdekében;”*.

Cél a rákkeltő, mutagén és reprodukciót károsító (reprotoxikus) anyagokkal kapcsolatos uniós munkavédelmi irányelvek átültetése, a megelőzés-tudatos szemlélet formálása a kockázatok és a helyes megelőzési gyakorlat minél szélesebb körű megismertetésével, továbbá a foglalkozási eredetű daganatos megbetegedések foglalkozási eredetének megítélésére irányuló kutatási eredmények népszerűsítése.

A munkahelyi azbesztexpozícióból származó egészségkárosító kockázatok csökkentése az azbesztre vonatkozó uniós munkavédelmi irányelv ⁹ felülvizsgálata és módosítása alapján.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

Együttműködő partner: Egészségügyért felelős miniszter

6. A biztonságos és egészséget nem veszélyeztető foglalkoztatást segítő tájékoztatók készítése, időszerű és szakszerű információk eljuttatása különösen a mikro-, kis- és középvállalkozások részére

⁸ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK, Európai rákellenes terv, Brüsszel, 2021.02.03., COM/2021/44 final

⁹ a munkájuk során azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről szóló 2009. november 30-i 2009/148/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

Az állam szolgáltató szerepét szükséges tovább erősíteni, a munkakörülmények javítását célzó útmutatók összeállításával, figyelemfelkeltő kiadványok készítésével. A kiadványokban különösen figyelemmel kell lenni a nemek közötti különbségekre, továbbá a sajátos igényű vagy sérülékeny csoportba tartozó munkavállalókat (fiatalkorúak, várandós- és nemrég szült nők, idősödő munkavállalók, rákbeteg/túlélő) érintő információkra. Ezen tájékoztató anyagokat közérthető módon (pl.: internetes megjelenítéssel, sajtó útján, konferenciákon keresztül) el kell juttatni az érdeklődőknek, vállalkozóknak, segítve az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkára való felkészülést, a munkáltatóvá, munkavállalóvá váláshoz és a foglalkoztatáshoz szükséges ismeretek megszerzését annak érdekében, hogy ismeret hiánya miatt ne történhessen munkabaleset, foglalkozási megbetegedés. Lehetőség szerint ezeket a tájékoztatókat a fiatalok, tanulók számára is elérhetővé kell tenni, segítve ezzel a munkavédelmi alapismeretek bővítését.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

7. Munkavédelmi tudatosság növelése a mezőgazdaságban és az idénymunkások munkakörülményeinek hatékonyabb ellenőrzése

Cél az agráriumban dolgozó munkáltatókhoz és munkavállalókhöz hasznos és időszerű információk eljuttatása. Képzéseket szükséges biztosítani a mezőgazdasági termelők számára a mezőgazdasági tanácsadási szolgáltatásokon keresztül, hogy javítani lehessen készségeiket és növelni lehessen tudatosságukat a gazdaságok egészségi és biztonsági szabályaival kapcsolatban, ideértve a vegyi anyagok, különösen a növényvédő szerek biztonságos használatát.

Felelős: Agrárpolitikáért felelős miniszter, Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

Együttműködő partner: Magyar Agrárgazdasági Kamara

8. A munkavédelmi feladatokat támogató ingyenes online eszközök bevezetésének támogatása

A mikro-, kis- és középvállalkozások részére a munkakörülmények fejlesztésének elősegítése, versenyképességük javítása céljából, az OiRA (Online interactive Risk Assessment) eszközök folyamatos fejlesztése, bővítése.

Az Európai Unió aktuális stratégiájában kiemelt cél, hogy a kis- és középvállalkozások minél inkább képessé váljanak hatékony és valós kockázat-megelőzési intézkedések alkalmazására.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

9. A jól bevált gyakorlatok ismertetése, cseréjének ösztönzése

A vállalkozások gyakran megosztják a munkavédelmi célú fejlesztési eredményeiket, ezek terjesztése konferenciák, tájékoztatók, sajtó megjelenés útján vagy online módon hozzásegítik a kisebb, tapasztalatlanabb vagy kezdő vállalkozásokat saját munkakörülményeik fejlesztéséhez.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

10. Az egészségügyi ágazatban előforduló kockázatok hatékonyabb felmérése és kezelése

Útmutató kidolgozása az egészségügyi szektor számára, amely egyebek mellett a munkavállalók „veszélyes gyógyszerekkel” szembeni kitettségének védelmére összpontosít.

Felelős: Egészségügyért felelős miniszter

11. A munkavédelmi hatóság szakmai, működési feltételeinek erősítése

Az állami feladatok hatékony ellátásának erősítése szükséges annak érdekében, hogy a hatóság eredményesen működjön közre a munka világában végbemenő fejlődéshez igazodó jogi keretek kialakításában és nyomon tudja követni az új és az újonnan keletkező kockázatokból, *(a foglalkozási megbetegedések változó jellegéből, a tudományos-technikai fejlődésből, robotizációból, digitalizációból, az újszerű foglalkoztatási formákból valamint a globalizációval összefüggő társadalmi változások és járványok kezeléséből)* adódó feladatokat.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter

Együttműködő partner: Közigazgatás-szervezésért felelős miniszter

12. A munkavédelmi szolgáltatók és a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatók adatbázisainak létrehozása

A vállalkozások számára kulcsfontosságú, hogy milyen szolgáltatókat vesznek igénybe. Az adatbázis létrehozásával és nyilvánossá tételével könnyebbé válik a szolgáltató választás, illetve a piac tisztulása, továbbá az ellenőrzések hatékonyságának javulása várható.

Felelős: Foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter, Egészségügyért felelős miniszter

13. A munkavédelem szabályozásának egyszerűsítése, ésszerűsítése

A munkavédelem ágazati irányítása során a szabályrendszer folyamatos vizsgálata, a szakmai és szociális partnerektől érkező javaslatok áttekintése, értékelése az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósítása mellett.

Felelős: A feladatkörében érintett miniszter

Összegzés

A további gazdasági fejlődés nagymértékben függ a gazdasági potenciáltól, amelynek meghatározó részei az egészséget nem veszélyeztető, biztonságos munkafeltételek valamint a jól képzett, egészséges munkavállalók részvétele a munkában.

A Munkavédelem Nemzeti Politikájában megfogalmazott feladatok eredményes végrehajtása az állami szerepvállalás erősítésével a munkakörülmények fejlesztését, a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések megelőzését, egyben hazánk versenyképességének javítását szolgálja.